

Jaarverslag 2018

“Bevorderen van duurzame aanpak van eikenprocessierups door biodiversiteit”

Rene Vree Egberts

Boermarke Wapserveen – Gemeente Westerveld

Jaarverslag 2018

Jaarverslag 2018

31 maart 2019

Inhoud

Projectorganisatie	3
Projectopzet	4
Beschrijving activiteiten 2018	4
Financiën	6
Publiciteit en promotie	6
Monitoring	8
Geplande activiteiten 2019	8
Bijlage 1. Jaarrapportage 2018 – Klavertje Vier Ecologisch Hovenier	9
Bijlage 2. Jaarrapportage 2018 – Hellingman Onderzoek en Advies bv:.....	10

Projectorganisatie

Opdrachtgever : Boermarke Wapserveen

Uitvoering : Projectgroep Eikenprocessierups Boermarke Wapserveen

▪ Leden Projectgroep:

- Ton Spijkerman – voorzitter (vrz Boermarke Wapserveen)
- Dianne Schenkel – secretaris (secretaris Boermarke Wapserveen)
- Piet Idserda – lid (lid werkcommissie Boermarke Wapserveen)
- Niels van Ligten – Lid/ecologisch deskundige (eigenaar Ecologische Hoveniersbedrijf “Klavertje Vier”)
- Rene Vree Egberts – projectleider (ondersteuner vanuit Agrarische Natuur Drenthe)

▪ Betrokkenen Projectgroep:

- Silvia Hellingman – deskundige eikenprocessierups (mede eigenaar Hellingman Onderzoek en Advies bv)
- Inge Vuijk – deskundige communicatie én planmatige PR ondersteuning (Ingewerkt)
- Vogelwacht Uffelte – vogeldeskundigen / tellen nestkasten
- Guido Nijland – ecologisch deskundige / tellen vleermuizen

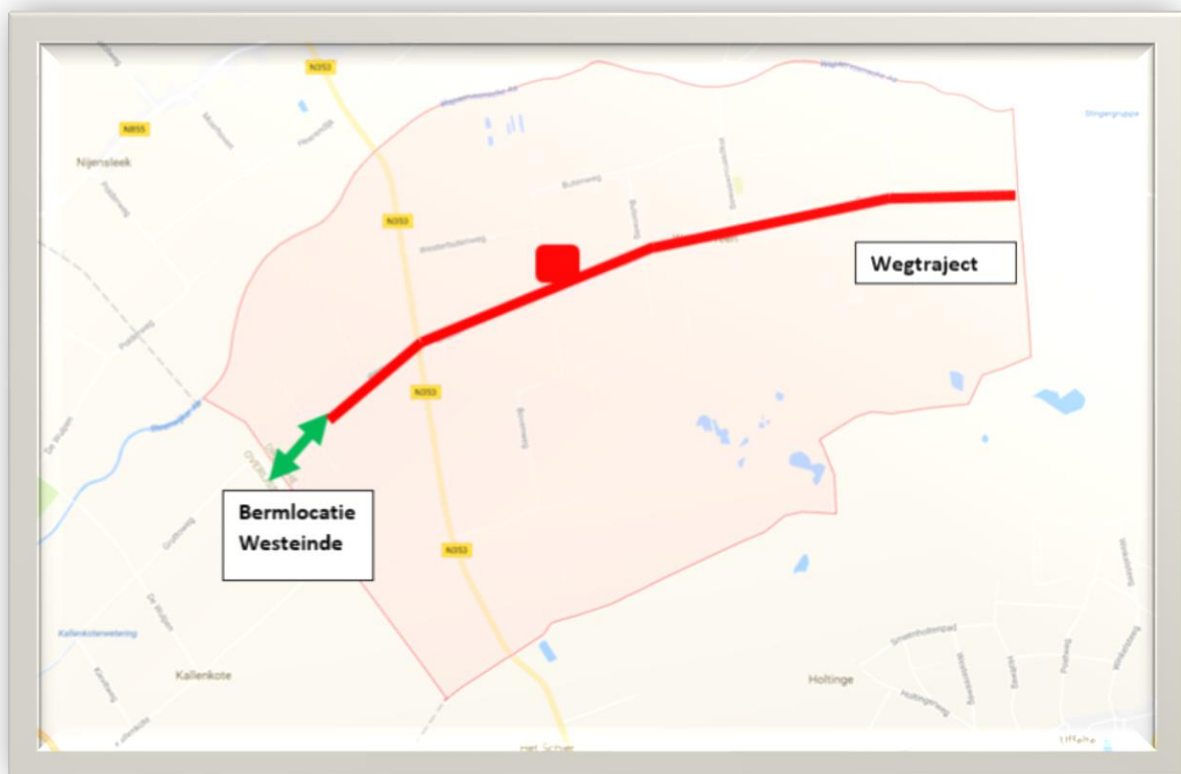
▪ Vergaderdata overleg projectgroep:

- I. 15 januari 2018
- II. 5 maart 2018
- III. 4 en 23 april 2018
- IV. 11 juni 2018
- V. 3 september 2018
- VI. 23 oktober 2018
- VII. 11 december 2018

Projectopzet

- Looptijd : 3 jaar (2017 -2020)
- Jaarrond : versterken natuurlijke bestrijding
- Bermlocatie: Westeinde – lengte 800 meter (zie figuur 1)
- Wegtraject : Westeinde – Midden – Dorp – Oosteinde (zie figuur 1)

Figuur 1. locatie project

Beschrijving activiteiten 2018

- Jaarrond versterken natuurlijke bestrijding door:
 - a. Sluipwespen/Sluipvliegen
 - b. Gaasvliegen
 - c. Vogels, holenbroeders en koolmezen
 - d. Vleermuizen

- Situering maatregelen op bermlocatie:
 - Gemeentegrond : berm/boom/sloot
 - Particulier terrein : tuin/erf bewoners en agrariërs
 - Agrarische grond : naastliggend weiland; kruidenrijk randenbeheer

- Soort maatregelen op bermlocatie:
 1. Inheemse vaste plantenlijst voor in de berm (2.400 planten/29 soorten)
 2. Beheer berm/sloot: gedifferentieerd/gefaseerd (najaar 2018 doorzaai met inheems mengsel)
 3. Stinzenbollenlijst voor tuin/erf (20.000 stuks)
 4. Nestkasten ophangen (februari: 20 koolmezen; 3 vleermuis; + schoonmaken)
 5. Mondeling ecologisch tuinadvies
 6. Insectenhotel / beestentoren (plaatsing begin 2019)
 7. A4 met tuintips voor bewoners
 8. Kruidenrijke weilandrand (najaar 2018 ingezaaid met inheems mengsel)

- 6 april 2018 startschot Bermlocatie Westeinde
 - Presentatie door projectgroep Boermarke Wapserveen
 - Gemeentelijke toelichting door Wethouder H. Geertsema (gemeente Westerveld)
 - Startschot door J. Bloemerts – Regiobestuurder LTO-Noord
 - Wandelen langs bermlocatie
 - Afsluiting met nazit

- Uitvoering en producten t.b.v. wegtraject én bermlocatie:
 - Informatieborden Westeinde (2 stuks)
 - 8 februari 2018 jaarvergadering Boermarke met lezing Vlinderstichting
 - Diverse artikelen/teksten in dorpskrant
 - Beeld archief; fotograaf (Hielke) meerjarig de ontwikkeling van de bermlocatie vastleggen (reeks)
 - Jaarverslag 2017 t.b.v. externe communicatie/verantwoording subsidiegevers (mrt. 18)
 - A4 met tuintips
 - A4 met aandachtspunten voor ophangen, onderhoud en beheer nestkasten
 - Powerpoint EPR projectinformatie t.b.v. belangstellenden
 - 300 zakje zaaizaad Cruydhoek t.b.v. startschot (april) en nestkastjes (dec. 2018)
 - 250 nestkastjes (uitgedeeld tijdens kerstfair 13 december 2018)

- Installatie (leden) stuur-/klankbordgroep deskundigen onderzoeksresultaten:
 - Jan Nijman (IVN Westerveld)
 - Mark Ronda (Ecoloog provincie Drenthe)
 - EPR projectgroep Wapserveen:
 - Silvia Hellingman
 - Nils van Ligten
 - Ton Spijkerman
 - Secretariaat: Rene Vree Egberts
 - Planning: begin 2019 beoordelen onderzoeksgegevens 2019 én vertalen in aanbevelingen voor uitvoeringsjaar 2020/2021

Financiën

Meerjarenbegroting 2017-2020 (begroot bedrag € 35.000,-)

Sponsors/project ondersteunende organisaties.

Toegezegde financiële ondersteuning:

- Boermarke Wapserveen € 5.000,-
- Gemeente Westerveld € 5.000,-
- LTO Noord (Fonds) € 10.000,-
- Agrarische Natuur Drenthe
- Prins Bernhard Cultuurfonds € 3.000,-
- Provincie Drenthe; 3 jaar 100 uren t.b.v. het projectmanagement door Agrarische Natuur Drenthe
- Vermilion Energy € 3.000,-
- Rabobank Stimuleringsfonds € 5.000,-

Publiciteit en promotie

- Presentatie elders en/of informatie uitwisseling over EPR project:
 - ⇒ **15 mrt 18** : presentatie op gemeentehuis Westerveld (Diever)
 - ⇒ **28 mrt 18** : ANV Broekstreek (tijdens jaarvergadering; vervolg aanpak 15 okt + 26 nov)
 - ⇒ **2 april 18** : Persbericht Boermarke “Minder eikenprocessierupsen; daar is het Boermarke om te doen”
 - ⇒ **11 april 18** : presentatie op provinciehuis Drenthe (Assen) t.b.v. brede prov. werkgroep
 - ⇒ **12 April 18** : presentatie Nils van Ligten t.b.v. Herensociëteit Friesch-Drentsche Wold (Doldersum)
 - ⇒ **2 juli 18** : Excursie ANV Broekstreek aan Bermlocatie Westeinde Wapserveen
 - ⇒ **2 okt 18** : IVN afdeling Vries (ledenbijeenkomst)
 - ⇒ **2 en 6 okt 18** : IVN gidsen Nationaal Park Drentse Aa (cursusavond + veldexcursie)
 - ⇒ **16 sept 18** : Regio Twente (informatie uitwisseling; verzoek excursie Westeinde; artikel in Borne Bloeit: “Borne wil Wapserveen zijn”)

- ⇒ **4 okt 18** : Boermarke Wapserveen (presentatie tijdens bijeenkomst Plaatselijke Belangen Gemeente Westerveld)
- ⇒ **15 nov 18** : Excursie Gemeenteraad Westerveld aan Bermlocatie Westeinde Wapserveen
- ⇒ **14 nov 18** : Agrarische Natuur Drenthe (algemene ledenavond in Grolloo)
- ⇒ **15 dec 18** : AND toelichting t.b.v. Boermarke Eext (kantoor Rolde)
- ⇒ **17 dec 18** : Boermarke Drijber (presentatie jaarvergadering)

Publiciteit via:

- ⇒ **28 febr. 18** : Meppeler Courant
- ⇒ **21 juni 18** : DvhN "vogels en insecten doen hun werk, biologische bestrijding eikenprocessierups lijkt te werken"
- ⇒ **22 juni 18** : DvhN "Insecten weten wel raad met plaagrups"
- ⇒ **22 juni 18** : DvhN "De eerste resultaten zijn hoopgevend"
- ⇒ **30 juni 18** : Nieuwe Oogst "Nederlaag harig monstertje start in Drenthe"
- ⇒ **30 juni 18** : Natuurberichten WUR "Bewijs dat koolmezen eikenprocessierupsen uit nesten eten"
- ⇒ **3 juli 18** : Natuurberichten WUR "Koolmezen eten zelfs poppen van eikenprocessierups"
- ⇒ **4 juli 18** : Trouw: Last van de eikenprocessierups? Dit kleine vogeltje is wellicht de oplossing
- ⇒ **9 juli 18** : RTV Drenthe interview Piet Idserda "Nesten eikenprocessierups Wapserveen in korte tijd gehalveerd"
- ⇒ **11 sept 18** : Natuurberichten WUR "85% minder EPR-nesten door stimuleren biodiversiteit"
- ⇒ **11 sept 18** : RTV Drenthe "Succes bestrijding EPR met vogels groter dan verwacht"
- ⇒ **11 sept 18** : ROEG "Nesten EPR Wapserveen in korte tijd gehalveerd"
- ⇒ **12 sept 18** : Meppeler Courant "Project lijkt nu al erg succesvol; hoopvolle resultaten"
- ⇒ **17 nov 18** : DvhN "In de aanval tegen plaagrups"
- ⇒ **22 nov 18** : Alvast strijden tegen eikenprocessierups
- ⇒ **14 dec 18** : DvhN "Boermarke deelt nestkasten uit"
- ⇒ **14 dec 18** : Meppeler Courant "Bloemen sieren de bermen"
- ⇒ **14 dec 18** : Meppeler Courant "Boermarke Wapserveen deelt vogelkasten uit"
- ⇒ **19 dec 18** : De Westervelder "Boermarke Wapserveen deelt 250 vogelkasten uit"
- ⇒ **19 dec 18** : Meppeler Courant "Boermarke deelt op fair 250 nestkasten uit"

Publiciteit overig:

- Apeldoorn: informatieverstrekking aan gemeente
- IJsselmonde; informatieverstrekking aan Natuurvereniging
- Odoorn: informatieverstrekking aan Stichting Veldleeuwerik
- Boermarke Broekstreek informatieverstrekking
- Boermarke Eext: informatieverstrekking
- Silvia Hellingman: diverse foto's/filmpjes Westeinde en controle-locatie
- Silvia Hellingman (20 sept 18) lezing in Twente over provincie brede aanpak
- Ton Spijkerman/Rene Vree Egberts; input provinciaal afsprakenkader natuurvriendelijk bermbeheer vanuit praktijk Boermarke (ondertekening: 29 nov 18)
- Silvia Hellingman; bestuurlijk overleg Gemeente Westerveld
- Silvia Hellingman: benaderd voor meerjarig Europees onderzoeksproject
- Ton Spijkerman: contact/info uitwisseling met Hoogleraar Oers (Universiteit Wageningen) m.b.t. habitat beheer/optimalisatie koolmezen

- Silvia Hellingman benaderd door stagiair gemeente Amersfoort - is nu bezig de student te voorzien van adviezen en informatie m.b.t. projectplan
- Silvia benaderd door studenten Biologie Universiteit Utrecht voor opdracht Gemeente Utrecht over biodiversiteit. Stukken in bezig van studenten

Monitoring

Rapportages:

1. Vogelwacht Uffelte: nestkastcontrole 25 mei
2. Guido Nijland: 2 ronden (grootoor) vleermuizen
3. Nils van Ligten: vegetatie kartering berm/sloot (*zie bijlage 1*)
4. Silvia Hellingman (*zie bijlage 2*):
 - Tussenrapportage 19 augustus 201
 - Definitieve vergelijking 24 augustus 2018
 - Eindtelling eikenprocessierups 21 september 2018
 - Eindrapportage: 18 oktober 2018

Geplande activiteiten 2019

- a) Uitzetten gaasvliegen in 2019
- b) Insectenhôtels (2) plaatsen voor nuttigen insecten (niet begroot)
- c) Inspecties op aanwezigheid van eikenprocessierupsen en nesten
- d) Waarneming natuurlijke vijanden, waaronder volgen ontwikkeling van de vogels
- e) Inventariseren vogelnestkasten
- f) Wekelijks meten van effecten en vergelijken met referentielocatie
- g) Monitoren van de vluchten van de vleermuizen
- h) Monitoren eikenprocessievlinders met feromoonvallen
- i) Meten van totaal effect en rapporteren aan projectteam

Bijlage 1. Jaarrapportage 2018 – Klavertje Vier Ecologisch Hovenier

(Bron: Nils van Ligten – maart 2019)

Algemene terugblik:

De berm kon niet diep bewerkt worden vanwege boomwortels. Daardoor was een dunne toplaag van relatief zure zandgrond op geel-zandlichaam de uitgangssituatie. Wel is de berm kort voor het plant- en zaaiwerk zeer diep (kort) geklepeld (én maaisel afgevoerd) om de planten een voorsprong te geven. Samenvattend: 2018 was een uitzonderlijk droog jaar en daardoor heeft de flora zich helaas zeer beperkt ontwikkeld; maw tegenvallend/slecht resultaat. De zaailingen zijn na opkomst verdroogt.

Specifieke bevindingen én conclusies uitvoeringsjaar 2018

- I. Vochtminnende vaste planten zijn tijdens de twee plantdagen (okt 17) zoveel mogelijk langs de slootkant gezet. Aantal hebben bloemen gevormd en hebben zich waarschijnlijk uit kunnen zaaien
- II. Beoordeling ingeplante soorten:
 - 25% van de vaste planten zijn aangeslagen. En in de berm zichtbaar aanwezig. Gaat m.n. om de droogte minnende soorten
 - Van 50% van de vaste planten is onduidelijk of ze zijn aangeslagen dan wel weggekward zijn
 - 25% van de vaste planten kan sowieso als verloren worden beschouwd (de verwachting was 10-15% onder normale omstandigheden)
- III. Kruidmengsel eerste zaaisel (voorjaar '18) kan als verloren worden beschouwd
- IV. Berm is najaar 18 opnieuw doorgezaaid. Voorjaar 19 nogmaals
- V. Middenberm tussen fietspad en rijbaan (niet in project...) heeft zich –na laatste maaibeurt- gunstig ontwikkeld. O.a. goed zichtbaar duizendblad met bloemvorming. Dit is een graadmeter van welke vegetatie zich hier (ter plaatse) op zandgrond van nature zal gaan ontwikkelen (geeft zicht op potentie)

Bijlage 2. Jaarrapportage 2018 – Hellingman Onderzoek en Advies bv:

(Bron: Hellingman Onderzoek en Advies bv d.d. 18 oktober 2018)

Conclusies uitvoeringsjaar 2018

- I. Het hangen van de nestkasten aan de bomen in de proeflocatie is succesvol geweest. Dankzij de vogels is in de proeflocatie geen sprake geweest van veel rupsen noch van gevaarlijke situaties. Dit in tegenstelling tot andere locaties in Drenthe, waaronder met name ook de controlelocatie Van Helomaweg.

Koolmees bezig met leegeten van een nest

- II. Op basis van de vangsten en oude nesten in 2017 hadden we gerekend op tenminste 165 nesten “tennisbalformaat” in het ingezaaide deel van het Westeinde. In totaal hebben we in 2018 32 nesten waargenomen. Van de 32 nesten aan de Westeinde waren nog 6 oude nesten (2017 gevormd) hoog in de bomen die nog niet verwijderd waren. Effectief zijn er 26 kleine nesten die in 2018 gevormd zijn verwijderd door Timmerman op de proeflocatie. In de controle locatie ook 64 bomen: 195 nesten verwijderd.
- III. De tellingen bevestigen de resultaten van de nesteninventarisatie in de Boermarke. Minder nesten en ook minder vlinders. Dit resultaat is bereikt met behulp van de vogels en de uitgezette gaasvliegglarven in het voorjaar. De effecten van natuurlijke vijanden die zich ontwikkelen in het ingezaaid deel zijn nog niet aan te geven. Het is een proces dat enkele jaren nodig heeft.